Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 2000/60/ES o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti na področju vodne politike, Direktive 2006/118/ES o varstvu podzemne vode pred onesnaževanjem in poslabšanjem ter Direktive 2008/105/ES o okoljskih standardih kakovosti na področju vodne politike

(COM(2022) 540 final – 2022/0344 (COD))

(2023/C 146/07)

Poročevalec: **Arnaud SCHWARTZ**

Zaprosili	Evropski parlament, 19. 1. 2023
	Svet, 24. 1. 2023
Pravna podlaga	člen 192(1) Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje
Datum sprejetja na seji strokovne skupine	3. 2. 2023
Datum sprejetja na plenarnem zasedanju	22. 2. 2023
Plenarno zasedanje št.	576
Rezultat glasovanja	
(za/proti/vzdržani)	156/01/06

1. **Sklepi in priporočila**

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) močno podpira predlog Evropske komisije, da se več ključnih onesnaževal vode doda na sezname prednostnih snovi, ki se bodo uporabljali za oceno kemijskega stanja v površinski in podzemni vodi v skladu z okvirno direktivo o vodah. Države članice bodo morale spremljati njihovo koncentracijo v vodi in skrbeti za to, da ne presega vrednosti, določenih v standardih kakovosti. Predlog zamuja več let in je dobrodošel poskus posodobitve ocene kemijskega stanja voda.

1.2 EESO poudarja, da je čista voda temeljnega pomena za našo družbo in okolje, pa tudi za socialno-ekonomske dejavnosti. Trden okvir za varstvo voda, osredotočen na zmanjšanje onesnaževanja pri viru, bo koristil ekosistemom, ljudem, ki vodo izkoriščajo za rekreativne dejavnosti, in industriji ter zagotovil čisto in cenovno dostopno pitno vodo.

1.3 Čeprav so s pobudo povezani stroški, na primer za čiščenje odpadnih voda, EESO poudarja, da jih koristi neonesnažene vode odtehtajo, saj se na primer prepreči izpostavljenost škodljivim kemikalijam in je potrebno manj napora pri doseganju standardov za pitno vodo. Spremenjeni vzorci uporabe škodljivih snovi, s katerimi bi zmanjšali njihovo koncentracijo v vodi, lahko prinesejo še druge koristi, kot je manjša izpostavljenost delavcev v agroživilskem sektorju škodljivim pesticidom.

1.4 Za zdravje in varnost na delovnem mestu bi bilo treba storiti več. EESO poziva k oblikovanju posebnih smernic za industrijske panoge, ki v proizvodnih procesih uporabljajo vodo v povezavi z različnimi snovmi.

1.5 EESO priporoča državam članicam, naj si bolj prizadevajo za zbiranje, organizacijo in razlago podatkov o vodi ter potrebe po okoljskih podatkih uvrstijo med glavne prednostne naloge. Pomembno je zmanjšati zamude pri podatkih in zagotoviti posebne kazalnike v vseh državah članicah.

1.6 Več kot 60 % evropskih voda še vedno ne dosega dobrega kemijskega stanja, kot je opredeljeno v okvirni direktivi o vodah ([1]). Pri tem pa to ni popolna slika te problematike, saj v oceno trenutno niso zajeti učinki zmesi kemikalij, do katerih lahko pride tudi, če koncentracija onesnaževal ne presega varnih okvirov. Vpliv zmesi na okolje in zdravje ljudi bi bilo treba temeljiteje ocenjevati in spremljati.

1.7 V evropskih vodah so še vedno prisotni prepovedani pesticidi. EESO poudarja, da morajo v državah članicah, v katerih so bile ugotovljene presežne količine, ostati v veljavi ukrepi spremljanja, vključno z odpravo nezakonite uporabe in odstopanj, tudi če so bile te snovi umaknjene s seznama prednostnih snovi na ravni EU.

1.8 Voda je življenjsko pomemben vir, ki pa je vse bolj redek. Dve tretjini evropskih državljanov menita, da sta kakovost in/ali količina vode v njihovi državi resen problem ([2]). Te pomisleke je treba obravnavati čim prej, da bi poskrbeli za uspešno izvajanje cilja trajnostnega razvoja št. 6 „Vsem zagotoviti dostop do vode in sanitarne ureditve“ in preprečili prihodnje krize. Prednostna naloga držav članic bi morala biti olajšanje dostopa do ustreznih sredstev, opreme in človeških virov, konsolidacija nadzornih institucij in povečanje števila nadzornih inšpektorjev.

1.9 EESO poziva evropske institucije, naj začnejo prednostno obravnavati vodo in pripravijo evropski modri dogovor – korenito prizadevanje za predvidevanje potreb, ohranjanje vodnih virov in ustrezno obvladovanje povezanih izzivov s celovitim in usklajenim časovnim načrtom, v katerem so določeni ambiciozni cilji in ukrepi, povezani z dogovorjenimi mejniki. EESO bo v letu 2023 pripravil konkretne predloge za evropski modri dogovor.

2. **Ozadje**

2.1 Namen revizije seznamov onesnaževal površinskih in podzemnih voda, ki jih je Komisija predstavila v predlogu direktive o spremembi okvirne direktive o vodah, direktive o okoljskih standardih kakovosti in direktive o podzemnih vodah, je obravnavati dva glavna problema:

— seznami prednostnih snovi so nepopolni in zastareli ter ne zagotavljajo ustreznega varstva ekosistemov in zdravja ljudi pred tveganji zaradi onesnažene vode;

— prevelike razlike v onesnaževalih in standardih kakovosti, določenih na nacionalni ravni. Sporočanje podatkov je težavno, saj ni prilagojeno današnji tehnologiji. Postopek za pregled seznamov prednostnih snovi je izjemno dolgotrajen.

2.2 Za površinske vode se v reviziji predlaga, da se na seznam prednostnih snovi doda 24 posameznih snovi (pesticidov, farmacevtskih snovi in industrijskih kemikalij) ter skupina 24 per- in polifluoroalkilnih (PFAS) snovi ter da se spremeni okoljski standard kakovosti za 16 snovi, ki so že na seznamu, in odstranijo štiri snovi, ki ne predstavljajo več nevarnosti za celotno EU. Poleg tega se v skladu z določbami za podzemno vodo uvaja vrednost praga za pesticide.

2.3 Za podzemno vodo se predlaga, da se v Prilogo I k direktivi o podzemni vodi dodajo skupina 24 snovi PFAS, dva antibiotika in vrsta metabolitov pesticidov z vrednostmi praga za celotno EU. Uvaja se tudi vrednost praga za farmacevtske snovi. V Prilogo II k direktivi o podzemni vodi se doda ena farmacevtska snov, kar pomeni, da morajo države članice določiti vrednost praga na nacionalni ravni.

2.4 Komisija bo razvila metodologijo za spremljanje mikroplastike in antimikrobičnih rezistenčnih genov, da bi jih v prihodnosti uvrstila med onesnaževala.

2.5 Za izboljšanje spremljanja onesnaževal podzemne vode je pri tem spremljanju postala obvezna uporaba nadzornega seznama.

2.6 Standardi za onesnaževala, ki se določijo na ravni povodja, so bili usklajeni in bodo vključeni v oceno kemijskega stanja.

([1]) Evropska agencija za okolje, Poročilo št. 7/2018, European waters: Assessment of status and pressures 2018 (Evropske vode: ocena stanja in pritiskov 2018).

([2]) Evropsko združenje za vodo (EWA): Water Manifesto (Manifest o vodi).

2.7 Države članice morajo dve leti spremljati estrogene snovi hkrati z običajnim kemijskim spremljanjem treh estrogenih snovi z uporabo metod, ki temeljijo na učinkih. Opredelitev okoljskega standarda kakovosti v okvirni direktivi o vodah se spremeni tako, da se vanj vključijo sprožitvene vrednosti na podlagi učinka, ki se uporabljajo za spremljanje, ki temelji na učinkih.

3. **Splošne ugotovitve**

3.1 Več kot 20 let po sprejetju okvirne direktive o vodah je onesnaževanje vode v Evropi še vedno zelo velik problem in negativno vpliva na vodne organizme, izkoriščanje vode za rekreacijo in oskrbo s pitno vodo. Onesnaževanje vode je pomembno vprašanje tudi za kmetijstvo in industrijo. Kemijsko stanje dveh tretjin teles površinske vode in četrtine teles podzemne vode v Evropi še vedno ni dobro ([3]), pri čemer je v to oceno zajeta le majhna skupina onesnaževal, zato ne odraža celotnega obsega onesnaženja vode.

3.2 Onesnaževanje vode povzroča velike stroške družbi, pri čemer se zgolj stroški onesnaževanja s hranili ocenjujejo na 22 milijard EUR letno ([4]). Čeprav je načelo onesnaževalec plača zapisano v Pogodbah EU, se še vedno ne izvaja dobro, tako da stroške onesnaževanja v veliki meri krijejo davkoplačevalci ([5]). Izpostavljenost ljudi in okolja škodljivim snovem povzroča visoke stroške, sanacija in čiščenje onesnažene vode pa sta prav tako draga. Zato je treba vsa prizadevanja usmeriti v preprečevanje onesnaževanja pri viru.

3.3 Znano je, da kemični koktajli ogrožajo vodne organizme in zdravje ljudi, in pomanjkljivosti sedanjega okvira za spremljanje in poročanje so bile med ključnimi vprašanji, ki naj bi jih rešila sedanja revizija. Upoštevati bi bilo treba ugotovitve in priporočila znanstvene skupnosti, npr. v okviru projektov EU SOLUTIONS in NORMAN.

3.4 Seznam onesnaževal površinskih in podzemnih voda bi bilo treba pregledati na štiri oziroma šest let. Sedanja revizija je zapoznela, saj sta bili zadnji reviziji onesnaževal površinskih in podzemnih voda leta 2013 oziroma 2014. To pomeni, da bodo nove prednostne snovi vključene šele v oceno kemijskega stanja v okviru četrtega cikla načrtov upravljanja povodij s predlaganim datumom skladnosti leta 2033. Glede na slabo stanje kakovosti vode v Evropi in dejstvo, da predlagane snovi dokazano že zbujajo skrb v celotni EU, EESO odločno poziva k takojšnjemu sprejetju ukrepov za zmanjšanje koncentracije teh in drugih onesnaževal v vseh vodah EU. EU se mora hitreje odzivati na znanstvena spoznanja o onesnaževanju vode ter jih v praksi uporabiti v sodnih postopkih in pri oblikovanju rešitev. Nujen je tudi dostop do pravnega varstva v okoljskih zadevah. Države članice in Evropska unija bi morale poskrbeti za učinkovite in hitrejše sodne in upravne postopke ([6]).

3.5 EESO podpira vključitev novih onesnaževal na seznam prednostnih snovi, ki jih je treba spremljati v površinskih in podzemnih vodah. V skladu s seznami morajo države članice ne le zmanjšati sproščanje teh snovi v okolje, ampak tudi sprejeti ukrepe v skladu z drugimi direktivami ([7]). Toda neposodobljeni ali preozki seznami omejujejo okoljske ukrepe. Poleg tega so se onesnaževala večinoma dodajala kot posamezne snovi, ne da bi se upoštevali učinki kemičnih zmesi.

3.6 EESO pozdravlja dejstvo, da so bile snovi PFAS dodane kot skupina 24 snovi z vrednostjo praga za skupino. Zadovoljen je tudi z uvedbo vrednosti praga za pesticide v površinskih vodah in vrednosti praga za farmacevtske snovi v podzemni vodi. Čeprav so nekatere od teh vrednosti pragov morda previsoke, da bi nudile zaščito, je to v skladu s cilji trajnostne strategije za kemikalije, namreč da se snovi urejajo kot skupina. Vendar bi bilo treba take vrednosti pragov razviti tudi za druge skupine snovi, vključno z bisfenoli, piretroidi in neonikotinoidi.

([3]) Evropska agencija za okolje, Poročilo št. 9/2021: Drivers of and pressures arising from selected key water management challenges: A European overview (Dejavniki in pritiski, ki izhajajo iz izbranih ključnih izzivov gospodarjenja z vodo: evropski pregled).

([4]) Evropska komisija: Green taxation and other economic instruments – Internalising environmental costs to make the polluter pay (Okoljski davek in drugi ekonomski instrumenti: internalizacija okoljskih stroškov, da bi onesnaževalec plačal).

([5]) Evropsko računsko sodišče, Posebno poročilo 12/2021: Načelo „onesnaževalec plača“: nedosledna uporaba v različnih okoljskih politikah in ukrepih EU.

([6]) Mnenje EESO *Uporaba Aarhuške konvencije – Dostop do pravnega varstva v okoljskih zadevah* (UL C 123, 9.4.2021, str. 66).

([7]) Če je ogroženo kemijsko stanje iz okvirne direktive o vodah, je treba na primer pregledati registracije iz uredbe o fitofarmacevtskih sredstvih.

3.7 Pesticidi so lahko kljub prepovedi še naprej prisotni v okolju, kjer ogrožajo vodne organizme in zdravje ljudi, bodisi zaradi zakonskih izjem, nezakonite uporabe ali ker je snov težko razgradljiva. Velika večina pesticidov, odkritih v vodi v nekaterih državah članicah, ni dovoljenih, vključno z DDT, lindanom, atrazinom in endosulfanom ([8]). Nujno jih je treba nadalje spremljati in si prizadevati za zmanjšanje njihove prisotnosti.

3.8 Predlaga se tudi črtanje člena 16 okvirne direktive o vodah, ker je postal zastarel. Vendar to drži le delno, saj bi črtanje povzročilo razveljavitev 20-letnega roka za postopno odpravo onesnaževanja s prednostnimi nevarnimi snovmi. Obveznost postopne odprave, ki je eden glavnih ciljev okvirne direktive o vodah, je izvršljiva le, če ima jasen rok. Že v skladu z okvirno direktivo o vodah se komaj upošteva; manj ko bo konkretna, več organov se bo tej obveznosti poskušalo izogniti. To bi pomenilo resno poslabšanje.

3.9 Predlog se sklicuje na pristop „ena snov, ena ocena“ iz trajnostne strategije za kemikalije in dodeljuje osrednjo vlogo Evropski agenciji za kemikalije (ECHA), ki tako prevzema vrsto odgovornosti GD ENVI in Skupnega raziskovalnega središča pri opredeljevanju onesnaževal vode in z njimi povezanih standardov kakovosti. Glede na to, da se ECHA ukvarja predvsem s kemikalijami, ki jih ureja uredba o registraciji, evalvaciji, avtorizaciji in omejevanju kemikalij (REACH), ki ne vključuje pesticidov in farmacevtskih snovi, EESO poziva agencijo, naj okrepi svoje (pravne in tehnične) zmogljivosti na področju farmacevtskih snovi in pesticidov, da bo lahko opravljala nove naloge. Prav tako priporoča, naj pri tem sodeluje s strokovnimi partnerji, tudi na regionalni ravni, npr. univerzami in njihovimi laboratoriji.

3.10 Več bi bilo treba storiti za zdravje in varnost na delovnem mestu, na primer v agroživilskem sektorju. V zvezi s tem EESO poziva k oblikovanju posebnih smernic za industrijske panoge, ki v proizvodnih procesih uporabljajo vodo v povezavi z različnimi snovmi.

4. **Posebne ugotovitve**

4.1 EESO pozdravlja dejstvo, da se morajo podatki o spremljanju in ugotovljeno stanje dati na voljo Evropski agenciji za okolje in javnosti vsaj enkrat letno namesto vsakih šest let, kot je veljalo doslej. S tem bomo dobili bolj posodobljen vpogled v stanje evropskih voda in napredek pri doseganju cilja okvirne direktive o vodah.

4.2 EESO pozdravlja določbo o uporabi metod, ki temeljijo na učinkih, za spremljanje estrogenih snovi. To bo zajelo učinek vseh estrogenih snovi s podobnimi učinki in ne le treh estrogenih snovi, ki se spremljajo z običajnimi kemičnimi postopki. Vključitev sprožitvenih vrednosti v opredelitev okoljskega standarda kakovosti sicer odpira možnost, da se pri prihodnji oceni kemijskega stanja uvede spremljanje posledic zmesi, ki temelji na učinkih. Vendar bi bilo treba na Komisijo prenesti pooblastilo za predložitev delegiranih aktov, s katerimi bi se zahtevalo nadaljnje spremljanje, ki temelji na učinkih.

4.3 Standardi kakovosti za glifosat so bili določeni pred objavo končnega mnenja Znanstvenega odbora za zdravstvena, okoljska in nastajajoča tveganja (SCHEER), brez kakršne koli navedbe, da bodo po predložitvi tega mnenja revidirani, kar pomeni, da se ne upošteva prispevek civilne družbe k posvetovanju SCHEER. Pri slednjem bi morali upoštevati tudi stališča civilne družbe ([9]) o tem končnem mnenju. Za to še ni prepozno, ker revizija standardov kakovosti okolja za glifosat še vedno poteka, kot jo zahteva okvirna direktiva o vodah. To bi moralo biti tudi podlaga za predlog Komisije za določitev vrednosti pragov za površinske vode.

4.4 EESO meni, da posamezni standardi kakovosti okolja za pesticide ne bi smeli biti višji od predlaganega parametra skupnih pesticidov (0,5 µg/l) ([10]). Zato se predlagani standardi kakovosti okolja za celinske površinske vode, ki se ne uporabljajo za odvzem pitne vode (86,7 µg/l), ne bi smeli uporabljati. Namesto tega EESO v skladu s previdnostnim pristopom priporoča, da se predlagani standard kakovosti okolja za površinske vode, ki se uporabljajo za odvzem pitne vode (0,1 µg/l) uporablja za vse celinske površinske vode. Standard kakovosti okolja za „druge površinske vode“ bi bilo treba zato spremeniti na 0,01 µg/l v skladu s prakso, da se za „druge površinske vode“ uporabljajo za eno stopnjo nižji pragovi vrednosti kot za „celinske površinske vode“.

([8]) PAN Europe in Ecologistas en Acción: Ríos hormonados: Contamination of Spanish Rivers with Pesticides (Onesnaženost španskih rek s pesticidi).

([9]) Joint NGO analysis of the Commission's proposal for a revised list of priority substances for surface and groundwater (Skupna analiza predloga Komisije za revidiran seznam prednostnih snovi za površinske in podzemne vode, ki jo je pripravila civilna družba).

([10]) COM(2022) 540 final, Priloga I.

4.5 Posamezna vrednost praga za pesticide v podzemnih vodah temelji na tem, kar je bilo mogoče analizirati z analitskimi tehnikami v devetdesetih letih ([11]). Zaradi tehničnega napredka je zdaj mogoče zaznati nižje koncentracije. Za površinske vode so za več pesticidov že določene nižje vrednosti pragov. EESO obžaluje, da Komisija pri pregledu onesnaževal površinskih in podzemnih voda ni pregledala tudi posameznih vrednosti pragov za pesticide. Za podtalnico se uporablja arbitrarna vrednost praga 0,1 μg/l za fitofarmacevtska sredstva, ki temelji na analitskih tehnikah. Zdaj so že na voljo izboljšane tehnike, s katerimi se pridobivajo znanstveni podatki za določanje vrednosti pragov na podlagi dejanskega tveganja, povezanega z različnimi snovmi.

4.6 Še vedno primanjkuje kazalnikov za spremljanje zdravja sistemov podzemnih voda, kot je temperatura, čeprav se v znanosti že namenjajo precejšnja sredstva za določitev ustreznih meril. EESO se sprašuje, zakaj Komisija v svoj predlog ni vključila takšnih ustreznih meril. Ta merila bi bilo treba v skladu z uvodno izjavo 20 in členom 4(5) direktive o podzemni vodi dodati v Prilogo I k tej direktivi. Izpolnjevati bi morala tudi zahteve v zvezi s podzemno vodo iz resolucije Evropskega parlamenta o izvajanju zakonodaje o vodah (17. december 2020).

V Bruslju, 22. februarja 2023

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

([11]) Glej pripombe Evropske agencije za zdravila v Guideline on assessing the environmental and human health risks of veterinary medicinal products in groundwater (Smernice o ocenjevanju tveganj za okolje in zdravje ljudi, ki jih predstavljajo zdravila za uporabo v veterinarski medicini v podzemnih vodah) in Evropske agencije za okolje v ETC/ICM Report 1/2020: Pesticides in European rivers, lakes and groundwater – Data assessment (Poročilo ETC/ICM št. 1/2020: Pesticidi v evropskih rekah in podzemnih vodah – ocena podatkov).